

Monika Kadłubowska, Ewelina Bąk, Agnieszka Turbiarz, Jolanta Kolonko

Katedra Pielęgniarstwa, Wydział Nauk o Zdrowiu Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej

P odnoszenie kwalifikacji zawodowych w opinii studentów licencjackich studiów pomostowych

Development of professional qualifications in opinion of nurses attending bridge studies

STRESZCZENIE

Wstęp. Pielęgniarka z racji specyfiki zawodu, zmieniających się tendencji i rozwoju pielęgniarstwa jest zobligowana do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych. Uczestnictwo w różnych formach kształcenia ustawicznego daje jej możliwość profesjonalnego podejścia do pacjenta oraz harmonijnego rozwoju zawodowego.

Cel pracy. Celem pracy było określenie zainteresowania pielęgniarek różnymi formami doksztalcania zawodowego, a także analiza motywów podejmowania trudu doskonalenia zawodowego oraz przeszkód uniemożliwiających uczestnictwo w szkoleniach i kursach podnoszących kwalifikacje zawodowe.

Materiał i metody. Badaniami objęto grupę 80 pielęgniarek – studentek studiów pomostowych na kierunku pielęgniarstwo na Wydziale Nauk o Zdrowiu Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej. W badaniu prowadzonym metodą sondażu diagnostycznego zastosowano technikę ankietową.

Wyniki i wnioski. Analiza przeprowadzonych badań wykazała, że pielęgniarki najchętniej podejmowałyby naukę na studiach pielęgniarstkich magisterskich oraz na kursach specjalizacyjnych. Podnoszenie swoich kwalifikacji motywują wzrostem jakości opieki, satysfakcją z pracy, możliwością awansu lub mobilnością zawodową. Głównymi przeszkodami na drodze rozwoju zawodowego są utrudnienia ze strony przełożonych, kierownictwa placówek dotyczące niedoborów personalnych, względy finansowe, brak informacji i czasu.

Problemy Pielęgniarstwa 2010; 18 (2): 124–128

Słowa kluczowe: studenci, pielęgniarki, kształcenie

ABSTRACT

Introduction. Specify of profession changes and development in nursing oblige nurses to develop professional qualifications, participation in varied forms of continual education gives nurses and opportunity for professional development and a chance to approach patient in a professional way.

Aim of the study. To define nurses interest in different forms of professional development, analysis of motives making nurses take a difficulty of professional improvement and disturbance making impossible to attend trainings and courses.

Material and methods. Group of 80 nurses students of nursing bridge studies, Faculty of Health Science Technical-Humanistic Academy in Bielsko-Biala were analyzed. Using diagnostic opinion poll questionnaire technique was applied.

Results and conclusion. Analysis shows that nurses would prefer to attend specialist courses and to do master's degree of nursing developing professional qualifications is motivated by better quality of care, satisfaction of work, opportunity to get a promotion or professional mobility. The main difficulties on the way of professional development are: impediments from matron and administration of institution mainly due to lack of staff, financial problems, not enough information or lack of time.

Nursing Topics 2010; 18 (2): 124–128

Key words: students, nurses, education

Wstęp

W dynamicznie rozwijającym się świecie coraz bardziej zwiększa się zakres wiedzy i umiejętności pielęgniarstkich oraz powszechnie wskazuje się na koniecz-

ność prowadzenia edukacji ustawicznej. Obszar i poziom złożoności wiedzy i umiejętności pielęgniarstkich przy ciągłym rozwoju nauk i technologii medycznych powodują, że coraz częściej wskazuje się obszary,

Adres do korespondencji: mgr Monika Kadłubowska, ul. Topolowa 64, 34–100 Wadowice, tel.: 606 233 122, e-mail: mka75@o2.pl

w których niezbędne jest uzyskiwanie przez pielęgniarki również specjalistycznych kwalifikacji [1].

W myśl Ustawy o zawodach pielęgniarki i położnej (art. 10 b, ust.1) pielęgniarka i położna ma obowiązek stałego aktualizowania swojej wiedzy i umiejętności zawodowych oraz prawo do doskonalenia zawodowego w różnych dziedzinach i typach kształcenia podyplomowego [2].

W Polsce od kilku lat wzrasta zainteresowanie pielęgniarek i położnych podnoszeniem kwalifikacji zawodowych w ramach kształcenia podyplomowego. Jest to spowodowane coraz większą świadomością konieczności ustawicznego kształcenia, rozwojem nauk medycznych, dostępnością stosunkowo szerokiej oferty edukacyjnej, a także dofinansowaniem szkoleń z budżetu państwa [3]. Rozwój zawodowy pielęgniarek jest również uwarunkowany gotowością tej grupy zawodowej do stałego podnoszenia poziomu wiedzy teoretycznej i praktycznej [4]. Wiąże się to ze zmianą roli i pozycji pielęgniarek w zespole interdyscyplinarnym, z wychowawczo-instrumentalnej na ekspresyjną, wymagającą odpowiedzialności i kreatywności; z pozycji zleceniobiorcy na pozycję równoważnego partnera w zespole [5].

Cel pracy

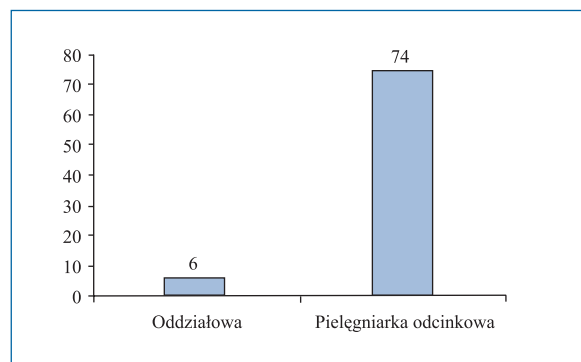
Celem pracy było określenie zainteresowania pielęgniarek różnymi formami doksztalcania zawodowego, a także analiza motywów podejmowania trudu doskonalenia zawodowego oraz przeszkód uniemożliwiających uczestnictwo w szkoleniach i kursach podnoszących kwalifikacje.

Materiał i metody

W pracy wykorzystano metodę sondażu diagnostycznego z zastosowaniem techniki ankietowej. Jako narzędzie badawcze posłużył kwestionariusz ankiety własnej konstrukcji zawierający 15 pytań zarówno zamkniętych, jak i otwartych. Pytania dotyczyły zapotrzebowania na poszczególne formy kształcenia zawodowego, źródeł informacji na temat szkoleń oraz przeszkód uniemożliwiających uczestnictwo w kursach. Badania przeprowadzono w czerwcu 2009 roku wśród 80 studentów pielęgniarstwa licencjackich studiów pomostowych Wydziału Nauk o Zdrowiu Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej.

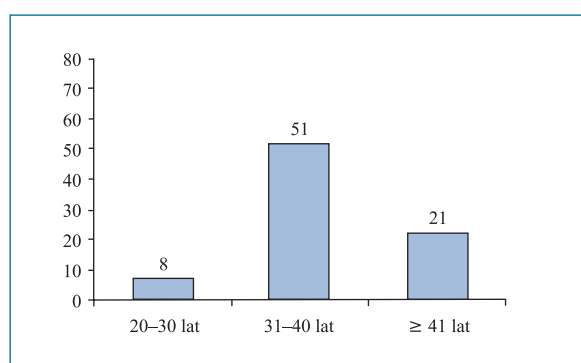
Badani byli studentami pielęgniarstwa ścieżki A i D w roku akademickim 2008/2009 (n = 80), realizujące program unijny „Pielęgniarki i pielęgniarze z licencjatem”. Grupę respondentów stanowiły 79 pielęgniarki i 1 pielęgniarz. Większość badanych osób miała wykształcenie średnie (n = 74), pozostałe (n = 6) posiadały wykształcenie wyższe niemedyczne.

Badaną grupę stanowiły osoby czynne zawodowo, w zdecydowanej większości (61 osób) legitymujące się doświadczeniem zawodowym od 11 do 25 lat. Pielęgniarki z doświadczeniem zawodowym poniżej 10 lat

Rycina 1. Zajmowane stanowisko

Figure 1. Fulfilled position

Rycina 2. Wiek respondentów

Figure 2. Age of respondents

to grupa 17 respondentek, a tylko 2 osoby były zatrudnione na stanowisku pielęgniarki powyżej 26 lat.

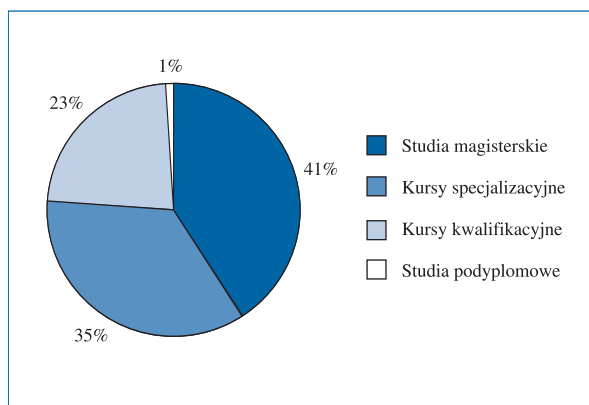
Spośród wszystkich ankietowanych, tylko 6 z nich piastowało stanowisko oddziałowych, natomiast pozostałe 74 osoby pracowały jako pielęgniarki odcinkowe (ryc. 1).

Najliczniejszą grupę wśród pielęgniarek podejmujących dalsze kształcenie stanowiły osoby w wieku 31–40 lat (n = 51), następnie powyżej 41 lat (n = 21), a najmniejszą liczebnością charakteryzowała się najmłodsza grupa zawodowa w wieku 20–30 lat (n = 8) (ryc. 2).

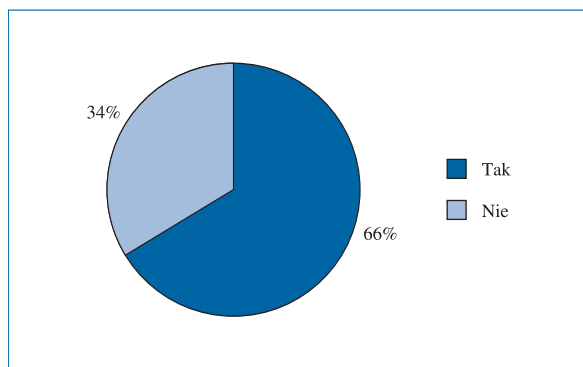
Wyniki

W świetle zachodzących zmian w ochronie zdrowia, rozwoju nauk medycznych oraz przemian w samym kształceniu pielęgniarek, coraz bardziej zauważana jest gotowość wśród tej grupy zawodowej do podnoszenia swoich kwalifikacji. Pielęgniarki są zainteresowane różnymi formami doksztalcania i co najważniejsze, widzą konieczność ustawicznego kształcenia.

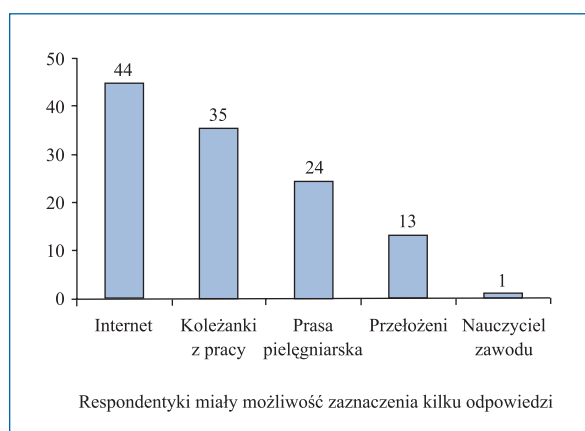
Analizując uzyskane dane, poszukiwano odpowiedzi na pytanie, jakie formy kształcenia cieszą się największym zainteresowaniem. Na rycinie 3 przedstawiono dane, z których wynika, że pielęgniarki pomosto-

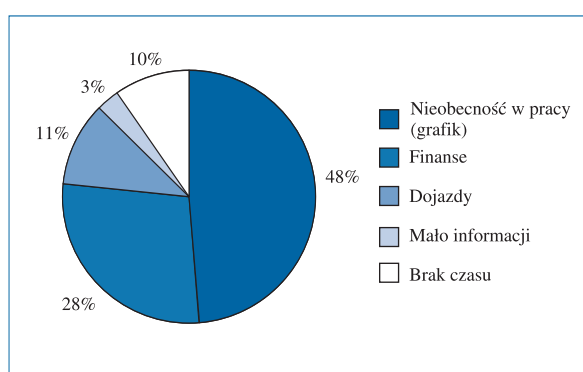
Rycina 3. Deklarowane formy doksztalcenia zawodowego
Figure 3. Declared forms of professional additional training

Rycina 5. Deklarowanie przez respondentów przeszkód uniemożliwiających doksztalcenie
Figure 5. Declaring by respondents of barriers making impossible additional training

Rycina 4. Źródła informacji o formach kształcenia
Figure 4. Sources information of form of education

Rycina 6. Przeszkody uniemożliwiające uczestnictwo w szkoleniach
Figure 6. Barriers making impossible participation in training

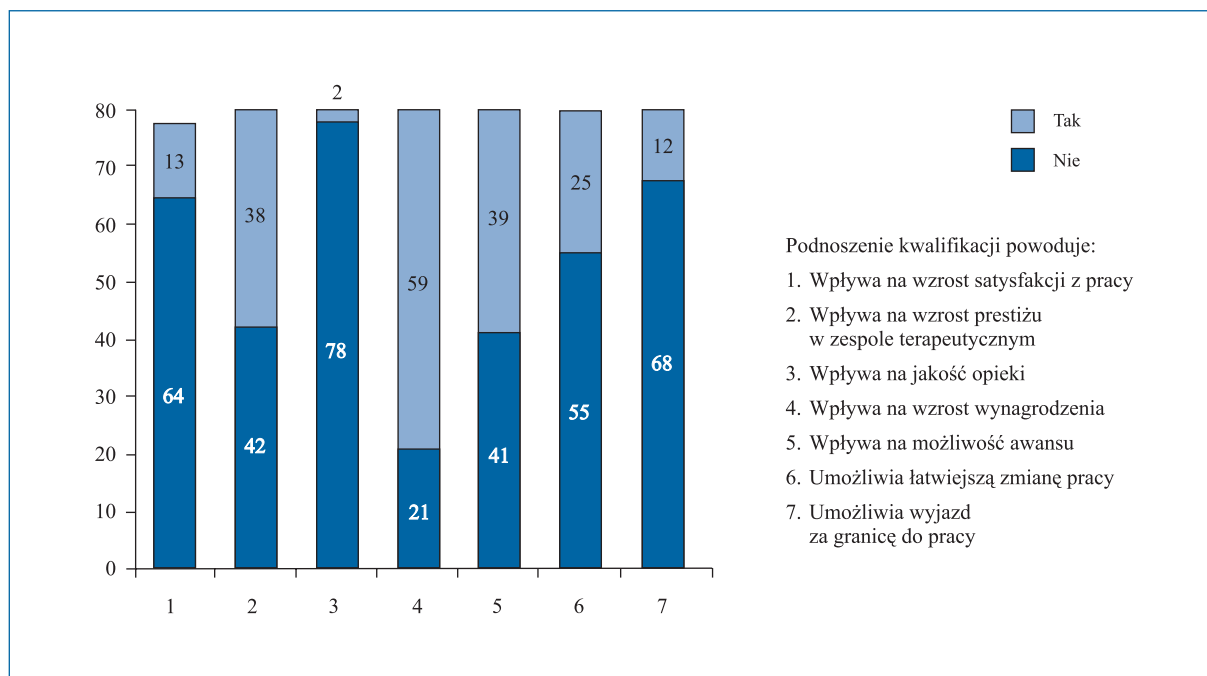
wych studiów licencyjnych najchętniej podejmowałyby studia magisterskie (41%) i kursy specjalizacyjne (35%). W kursach kwalifikacyjnych chętnie wzięłoby udział 23% spośród ankietowanych, natomiast studia podyplomowe podjęłaby tylko 1 osoba (1%).

Wszystkie pielęgniarki, na pytanie: „Czy posiada pani informacje na temat podnoszenia kwalifikacji zawodowych?” odpowiedziały twierdząco — zbadano więc źródła tej wiedzy. Spośród ankietowanych ponad połowa (n = 44) wskazała na internet, jako skarbnicę wiedzy na temat form kształcenia. Inną metodą przekazywania informacji na ten temat są koleżanki z pracy (n = 35) oraz prasa pielęgniarska (n = 24). Na uwagę zasługuje fakt, że tylko 13 osób deklarowało uzyskanie wiedzy na temat form kształcenia zawodowego od swoich przełożonych. Jedna respondentka wskazała na nauczyciela zawodu jako osobę zachęcającą do dalszego kształcenia (ryc. 4).

Realizacja kształcenia ustawicznego, mimo że konieczna, czasami napotyka na pewne trudności wyni-

kające z uwarunkowań środowiskowych i czynników zewnętrznych. Znaczna część ankietowanych (66%) wskazuje na istnienie przeszkód uniemożliwiających doksztalcenie, pozostałe 34% badanych nie deklaruje występowania jakichkolwiek czynników, które przeszkodziłyby im w podnoszeniu kwalifikacji (ryc. 5).

Badając trudności, które napotykają pielęgniarki w swoim rozwoju zawodowym, uzyskano następujące dane: największym problemem jest nieobecność w pracy (48%) i związana z tym trudność dla przełożonych z pełnym obsadzeniem dyżurów bądź uzyskiwaniem urlopów szkoleniowych dla zainteresowanych osób. Innym ważnym wyznacznikiem uczestnictwa w oferowanych formach doksztalcenia są względy finansowe (28%), ponieważ nie wszystkie kursy są dofinansowywane przez pracodawców lub Okręgowe Izby Pielęgniarskie. Często koszt szkolenia znacznie przewyższa możliwości materialne omawianej grupy zawodowej. Kolejnymi czynnikami, na które zwracają uwagę ankietowani, to: konieczność dojazdu (11%), brak czasu (10%) oraz mała ilość informacji (3%) (ryc. 6).

Rycina 7. Wpływ podnoszenia kwalifikacji na sytuację zawodową pielęgniarek

Figure 7. Influence of bringing up of qualification on professional situation of nurse

Uczestnictwo w różnych formach kształcenia zawodowego daje możliwość holistycznego podejścia do pacjenta zgodnie z najnowszymi trendami i standardami, zmiany roli w zespole interdyscyplinarnym oraz zapewnia harmonijny rozwój zawodowy. Pielęgniarki doskonale rozumieją te potrzeby i mimo przeszkód na swojej drodze zawodowej, korzystają z całej dostępnej oferty edukacyjnej.

Na rycinie 7 przedstawiono pobudki, którymi kierują się respondenci, podejmując trud doskonalenia zawodowego, mimo że czasem wymaga to od nich wielu poświęceń i wyrzeczeń. Znaczna większość ankietowanych ($n = 64$) zauważa, że podnoszenie kwalifikacji wpływa na wzrost satysfakcji z pracy. Pielęgniarki uważają, że „wiedza służy praktyce”, „pozwala na spełnianie się zawodowe”. Sytuacja nie jest tak jednoznaczna w przypadku wzrostu prestiżu zawodowego. Tutaj aż 38 osób uważa, że niestety podnoszenie kwalifikacji nie idzie w parze z wzrostem prestiżu w zespole terapeutycznym: „widzi się błędy koleżanek, a samo wykorzystywanie zdobytej wiedzy nie jest mile widziane”, „wzbudza się zazdrość u starszych koleżanek”. Są też opinie pozytywne ($n = 42$): „można służyć pomocą innym osobom w zespole terapeutycznym”. Podobnie w przypadku awansu zawodowego uwarunkowanego doksztalcaniem zawodowym, 41 ankietowanych uważa, że edukacja sprzyja awansowi zawodowemu, pozostałe osoby nie widzą takiej zależności. Na pytanie, czy podnoszenie kwalifikacji wpływa na jakość opieki, tylko 2 osoby udzieliły odpowiedzi negatywnych, uzasadniając swój wybór słowami: „nie zawsze zdobyta wiedza

idzie w parze z zastosowaniem jej w praktyce”. Kolejnym istotnym parametrem było wynagrodzenie. W świetle sytuacji finansowej badanej grupy zawodowej, nie dziwi stwierdzenie 59 ankietowanych, że niestety „za doksztalcaniem nie idzie gratyfikacja finansowa”. Pozostałych 21 osób wskazuje na minimalny wzrost wynagrodzenia lub praktykę w prywatnych placówkach ochrony zdrowia. Podnoszenie kwalifikacji umożliwia większą mobilność zawodową; znaczna część badanych ($n = 55$) stwierdza, że doksztalcenie pomaga w zmianie pracy, a w przypadku wyjazdu za granicę do pracy, jest wręcz konieczne ($n = 68$).

Wnioski

1. Ankietowani najchętniej podejmowaliby naukę na studiach pielęgniarskich magisterskich oraz na kursach specjalizacyjnych.
2. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych jest motywowane wzrostem jakości opieki, satysfakcji z pracy, możliwością awansu lub mobilnością zawodową.
3. Głównymi przeszkodami na drodze rozwoju zawodowego są utrudnienia ze strony przełożonych i kierownictwa placówek dotyczące niedoborów personalnych, względy finansowe, brak informacji i czasu.

Dyskusja

Światowe tendencje zakładają pełniejsze przygotowanie pielęgniarek do pracy z człowiekiem zdrowym, ale również zagrożonym ryzykiem wystąpienia choroby [6]. Przygotowanie pielęgniarek wymaga wykształcenia ta-

kiej postawy, w której będą akceptować konieczność ustawicznego aktualizowania i doskonalenia swojej wiedzy i umiejętności zawodowych [1]. Jak wynika z analizy przeprowadzonych badań, pielęgniarki są w pełni świadome zachodzących zmian w zawodzie i chętnie podejmują wyzwania, jakie niesie rozwój i doskonalenie zawodowe. Należy jednak zwrócić uwagę na ograniczone możliwości podnoszenia kwalifikacji przez badaną grupę zawodową. Wynikają one ze zmianowego systemu pracy, ponoszenia opłat za kursy, dojazdów do większych miast. Na podobny aspekt zwracają uwagę Tomaszewska i wsp., które piszą również o ograniczaniu dostępu do szkoleń przez zarządzającą kadrę kierowniczą [7].

Ogromne znaczenie w podejmowaniu i nabywaniu umiejętności oraz fachowej wiedzy medycznej ma komfort kształcenia, czyli udzielanie przez pracodawców urlopów szkoleniowych. Jak wykazano w badaniach, pielęgniarki mają duży problem z uzyskaniem takiej formy pomocy ze strony kadr zarządzających placówkami medycznymi. Spostrzeżenia te potwierdza Palczewska, która dodatkowo zwraca uwagę na brak czasu na doksztalcenie ze względu na obciążenie pielęgniarek obowiązkami rodzinnymi [8].

Kolejnym z powodów, dla którego pielęgniarki pragną podnosić swoje kwalifikacje jest wzrost wynagrodzenia związany z wyższymi kompetencjami oraz prestiż w zespole terapeutycznym. Jednak konfrontując rzeczywistość z oczekiwaniami, okazuje się, że znaczna część pielęgniarek nie widzi zależności między wzrostem swoich umiejętności a poprawą sytuacji materialnej. Podobne wyniki uzyskały Cisoń-Apanasewicz i wsp., według których „większość respondentek ma świadomość, że ukończenie jakiegokolwiek formy kształcenia podyplomowego nie wpłynie na ich wynagrodzenie” [9].

Mimo tylu przeciwności, utrudnień i przeszkód, pielęgniarki podejmują naukę, mając świadomość rosnących wymagań, postępu nauk medycznych i zmieniających się tendencji w pielęgniarstwie. Być może wynika to z cech charakterystycznych dla tej grupy zawodowej, czyli empatii, zaangażowania, poczucia odpowiedzialności za drugiego człowieka. Jednak jeżeli nie zajdą duże zmiany w podejściu do podnoszenia kwalifikacji zawodowych wśród kadr zarządzających pielęgniarstwem i placówkami medycznymi, to średni personel medyczny na zawsze pozostanie „średnim” pod względem wykształcenia.

Piśmiennictwo

1. Blak-Kaleta A. Międzynarodowe standardy kształcenia i kwalifikacji zawodowych pielęgniarek i położnych w Unii Europejskiej. W: Wrońska I., Krajewska-Kułak E. (red.). Wybrane zagadnienia z pielęgniarstwa europejskiego. Wydawnictwo Czelej, Lublin 2007: 63–83.
2. Ustawa z 5 lipca 1996 roku o zawodach pielęgniarki i położnej z późniejszymi zmianami (Dz.U., nr 91, poz. 410).
3. Szlendak B. Kształcenie podyplomowe w latach 2004–2008. *Magazyn Pielęgniarki i Położnej* 2009; 5: 8.
4. Czerniak J., Cieśla D. Ścieżki rozwoju zawodowego. *Magazyn Pielęgniarki i Położnej* 2009; 3: 10–11.
5. Marzec A., Andruszkiewicz A., Banaszkiewicz M., Idczak H. Motywy kształcenia podyplomowego pielęgniarek i położnych. *Pielęgniarstwo XXI wieku* 2005; 3 (12): 131–137.
6. Kózka M., Wrońska I. Europejskie kształcenie pielęgniarek. W: Wrońska I., Krajewska-Kułak E. (red.). Wybrane zagadnienia z pielęgniarstwa europejskiego. Wydawnictwo Czelej, Lublin 2007: 99–113.
7. Tomaszewska M., Cieśla D., Czerniak J., Dykowska G. Możliwości doskonalenia zawodowego pielęgniarek — potrzeby a rzeczywistość. *Problemy Pielęgniarstwa* 2008; 16 (1, 2): 40–46.
8. Palczewska A. Analiza kształcenia podyplomowego pielęgniarek i położnych na północno-wschodnim Mazowszu. *Problemy Pielęgniarstwa* 2008; 16 (3): 285–292.
9. Cisoń-Apanasewicz U., Gaweł G., Ogonowska D., Potok H. Opinie pielęgniarek na temat kształcenia podyplomowego. *Problemy Pielęgniarstwa* 2009; 17: 32–37.